

Kaupunginhallitus 20.06.2022 § 216

§ 216

Espoon lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Valmistelijat / lisätiedot:
Sipilä Hilla-Maaria
Kangas Ulla
Ojavuo Pia
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Vaihde 09 816 21

Päätösehdotus

Kaupunginjohtaja Mäkelä Jukka

Kaupunginhallitus hyväksyy

1

liitteenä olevat vastaukset kohdennettuihin lausuntokysymyksiin

2

antaa lausuntona seuraavan:

Espoon kaupungin näkemyksen mukaan:

- Uudistuksen myötä kunnan taloudellinen vastuu työllisyydestä kasvaa. On varmistettava nyt esitettyä paremmin, että kunnan mahdollisuudet vaikuttaa alueensa työllisyyskehitykseen olisivat todellisia.
- Lain tulisi astua voimaan vasta 1.1.2025 ehdotetun 1.12.2024 sijaan.

Järjestämis- ja rahoitusvastuu:

- Järjestämis- ja rahoitusvastuu työvoima- ja yrityspalveluista tulee olla jokaisella kunnalla.
- Työllisyysalueen muodostavien kuntien tulisi saada sopia työvoimapalvelujen järjestämisvastuun toteuttamisesta.

Rahoitusmalli ja työttömyysturva:

- Staattinen rahoitusmalli kunnan kasvavasta vastuusta työttömyysetuuksien rahoitukseen on Espoon kannalta mahdoton.
- Kompensaation tasoa tulee tarkistaa säännöllisesti työvoiman määrän muuttuessa järjestämisvastuullisilla alueilla, tehdä vuosittaiset inflaatiotarkistukset sekä tarkistaa myös työttömyysetuuksia muutettaessa.
- Jotta kuntien suhdanneriskiä pienennettäisiin, järjestämisvastuullisten alueiden työttömyysturvakustannusten kasvulle pitäisi asettaa matalasuhdanteen varalle katto, jonka ylittävistä kustannuksista valtio ottaa vastuun.
- Ottaen huomioon maahan muuttaneiden työttömyysasteen olevan pidempiaikaisesti keskiarvoista heikompi, tulisi poikkeus ulottaa koskemaan kaikkia maahan muuttaneita kolmen vuoden ajan ensimmäisestä kotikuntamerkinästä.

- Hyvinvointialueiden tulisi olla osavastuussa pitkään työttöminä olleiden kustannuksista.

Rahoitusmalli ja palveluiden rahoitus:

- Hallituksen esitykseen tulee lisätä kuvaus siitä, minkä suuruista rahoitusta valtiolle jäävät TE-palvelut edellyttävät.
- Muutoksesta johtuvat kustannukset on kunnille korvattava täysimääräisesti.

Ohjausjärjestelmä:

- Kuuden suurimman kaupungin osalta on säädettävä poikkeus ohjausjärjestelmään ja kuusi suurinta kaupunkia on katsottava erityistehtäväalueiksi, joilla on kansallinen elinvoimatehtävä.

Liikkeenluovutusperiaatteet:

- Kunnat tulee ottaa mahdollisimman pian mukaan keskusteluihin TE-toimistojen rekrytointipolitiikasta.
- Lakiin työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaantulosta tulee kirjata pykälä ELY-keskusten ja TE-toimiston velvollisuudesta yhteistyöhön kuntien kanssa jo ennen järjestämisvastuun siirtoa.

Palvelut:

- Kunnan työllistymistä tukevat palvelut tulee rinnastaa työllisyyttä edistäväksi palveluksi.
- KEHA-keskuksen roolia palveluiden järjestämisessä henkilöasiakkaille tulee arvioida kriittisesti.
- Mikäli asiakas hakeutuu TE-palveluiden asiakkaaksi muuhun kuin omalle työllisyysalueelleen, tälle tulee olla tarkempi peruste.
- Työllisyysalueiden tulisi voida laskuttaa/saada valtiolta resursseja niissä tapauksissa, jossa palveluja käyttävän yrityksen toiminta on suurimmaksi osaksi alueen ulkopuolella.

Tietojärjestelmät:

- Valtion tulee velvoittaa Keha-keskusta avaamaan laajemmin tietomallejaan, järjestelmäkehityksen ja järjestelmien käyttöönoton aikataulua sekä resursoivan riittävästi myös rajapintojen tarjoamista kunnille asiakastietovarantoon.
- Lakiin tulee kirjata kunnille edellytykset rakentaa omia moduuleja valtion tarjoamien järjestelmien päälle.
- Kotoutumisen valtakunnallinen asiakastietojärjestelmä tulee rakentaa työllisyyspalveluiden tietojärjestelmän yhteyteen.

Data ja asiakastietojen käyttötarkoitukset:

- Mahdollisuus tulotietojen käyttöön tiedolla johtamista varten tulee lisätä myös kunnille.
- Asiakastietojen käyttöoikeuksien on tuettava koko lainsäädännön tavoitteiden toteutumista.

3

oikeuttaa työllisyyspalvelupäällikön tekemään lausuntoon tarvittavat tekniset korjaukset.

Yleiset huomiot esityksestä

Espoon kaupunki kannattaa tavoitetta saada TE-palveluille lisää vaikuttavuutta siirtämällä ne kuntien vastuulle ja osaksi kuntien ekosysteemiä. On tavoiteltavaa, että valta ja vastuu työllisyyden edistämisestä olisivat nykyistä enemmän kunnilla. Toisaalta Pohjoismainen työvoimapalvelumalli rajaa palvelun järjestämisen tapaa liikaa ja kaventaa siten kunnan vapautta löytää uusia toimintatapoja järjestää nykyistä vaikuttavampaa työllisyyspalvelua. Tärkeää on, että uudistuksen rahoitusmallin myötä kasvava kunnan työllisyyden taloudellinen vastuu ja kyky vaikuttaa työllisyyden kehitykseen olisivat esitettyä paremmin tasapainossa.

Järjestämis- ja rahoitusvastuu

Espoon kaupunki esittää, että järjestämis- ja rahoitusvastuu työvoima- ja yrityspalveluista tulee olla jokaisella kunnalla. Silloin myös menot ja tulot kohdentuvat järjestäjälle eli jokaiselle kunnalle. Lisäksi työllisyysalueen muodostavien kuntien tulisi saada sopia työvoimapalvelujen järjestämisvastuun toteuttamisesta kuntalain (410/2015) 8 luvun 49§ mukaisia kaikkia yhteistoimintamuotoja käyttäen.

Uudistuksen rahoitusmallin valmistelu on lähtenyt alusta alkaen rahoitusvastuun antamisesta kunnille. Muussa tapauksessa kyse on vain TE-toimistojen uudelleen perustamisesta. Ehdotetussa järjestämisvastuumallissa rahat ja vastuu eivät kuitenkaan kohtaa ja siinä puututaan kuntien itsehallinnolliseen asemaan. Olisi paljon selkeämpää ja toiminnallisesti perustellumpaa, että jokaisella kunnalla olisi sekä rahoitusvastuu että järjestämisvastuu. Tällöin kunnat olisivat keskenään tasa-arvoisessa neuvotteluasemassa.

Hallituksen esityksen mukaan kunta voisi ehdotetun 2 luvun 2 §:n mukaan järjestää kunnan vastuulle kuuluvat työvoimapalvelut itse, jos kunnan työvoiman määrä on vähintään 20 000 henkilöä. Jos kunnan työvoiman määrä on alle 20 000 henkilöä, sen on muodostettava palveluiden järjestämiseksi yhteistoiminta-alue (työllisyysalue) yhden tai useamman kunnan kanssa niin, että työvoiman määrä on vähintään 20 000. Työllisyysalueen tulee lisäksi muodostaa alueellisesti yhtenäinen, työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimiva alue.

Työssäkäyntialueen yhtenäisyyden vaatimuksen vuoksi ehdotettu laki edellyttää käytännössä keskuskaupunkien ja sitä ympäröivien kuntien muodostamaa yhteistoiminta-aluetta. Suurin osa suuristakaan kaupungeista ei näillä edellytyksillä voisi järjestää palveluja yksinään työvoiman riittävästä määrästä huolimatta.

Uudistuksen läpivienti hallituksen esityksen mukaisesti vaatii isoa sopimuksellista arkkitehtuuria. Vastuukunnan toimieliin voi joutua alun jälkeen useaan kertaan korjaamaan periaatteita työnjaosta ja rahoituksesta, koska muutos on iso ja osin ennakoimaton. On ratkaistava, miten voitaisiin elää muutoksissa joustavasti mukana. Työllisyysalueen järjestämisessä haastaa erityisesti, jos työllisyysalue on rahoituksellisesti ja työttömien tilanteet ja tarpeet huomioiden segregoitunut.

Kasvava vastuu työttömyysturvasta ja rahoitusmalli

Hallituksen esityksen mukaan työttömyysetuuksien rahoitusta koskevaa

sääntelyä muutettaisiin siten, että kunnan vastuu rahoituksesta laajenisi. Rahoitusvastuu laajenisi koskemaan työmarkkinatuen lisäksi peruspäivärahaa ja ansiopäivärahan perusosaa. Kunnan vastuu työttömyysetuuskasvun rahoituksesta määräytyisi työnhakijalle maksettujen työttömyysetuuspäivien kertymän perusteella. Rahoitusvastuu alkaisi jo työnhakijan 101 työttömyysetuuspäivästä, ja olisi 10 prosenttia työmarkkinatuen, peruspäivärahan tai ansiopäivärahan perusosan määrästä 200 maksupäivään saakka, 20 prosenttia 201–300 etuuspäivän osalta, 30 prosenttia 301–400 etuuspäivän osalta, 40 prosenttia 301–700 etuuspäivän osalta ja 50 prosenttia 700 päivää ylittäviltä etuuspäiviltä. Kunnan rahoitusvastuu ei katkeaisi työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavan työttömyysetuuden osalta. Työmarkkinatuen rahoitukseen esitetään poikkeusta, jonka mukaan kunnalla ei olisi rahoitusvastuuta maahanmuuttajien työmarkkinatuesta vuoden ajalta ensimmäisestä kotikuntamerkinästä. Pakolaisstatuksella maahan saapuneiden osalta poikkeus olisi kolme vuotta. Työttömyysturvan kuntien rahoitusosuus nousisi nykyisestä 11 prosentista noin 21 prosenttiin.

Hallituksen esityksen mukainen staattinen rahoitusmalli kunnan kasvavasta vastuusta työttömyysetuuskasvuun on Espoon kannalta mahdoton.

Hallituksen esityksen mukaan rahoitusvastuun kasvu kompensoidaan kunnille täysimääräisesti. Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen lisättäisiin euromäärä, jonka yhteismäärä vastaisi työttömyysetuuskasvun rahoitusvastuun laajentamisesta kunnille koko maan tasolla aiheutuvaa kustannusten lisäystä vuoden 2022 poikkileikkaustilanteen mukaisesti. Valtionosuus jakautuisi kunnille niiden työikäisen asukasmäärän mukaisessa suhteessa. Kuntakohtaista kohdennusta korjattaisiin pysyvällä taseusmenettelyllä, jos korvaus ei vastaa työttömyysetuuskasvun rahoitusvastuun laajentamisesta kunnalle aiheutuvaa kustannusten lisäystä. Korvausten ja tasausten määrää ei tarkisteta jälkikäteen, vaan euromäärä pysyy samana vuodesta 2024 eteenpäin.

Työikäinen väestö kasvaa suurimmissa kaupungeissa, mutta pienenee suurimmassa osassa Suomea. Jos työttömyysturvan rahoitusmallin kompensaa­tion taso on staattinen ja perustuu vuoden 2022 työttömyysturvakustannusten tasoon, muuttovoittokuntien kasvava työvoima jää alikompensoituksi ajan myötä. Työikäisen väestön määrän arvioidaan Tilastokeskuksen väestöennusteen perusteella kasvavan kuudessa suurimmassa kaupungissa vuoteen 2035 tultaessa, tulee myös työttömien määrä kasvamaan ja tulee staattisen mallin luoma alikompensoitio olemaan jokaisessa kaupungissa miljoonia euroja. Espoon osalta alikompensoitio arvioidaan kasvavan noin 7,6 milj. euroon vuoteen 2035 mennessä.

Espoon kaupunki esittää, että kompensaa­tion tasoa tulee tarkistaa säännöllisesti työvoiman määrän muuttuessa järjestämisvastuullisilla alueilla.

Mikäli kompensaa­tion tason säädetään olevan muuttumaton, poikkileikkausta tulisi tarkastella pidemmällä aikavälillä yli erilaisten suhdannetilanteiden. Vuosivaihteluiden vuoksi tasoksi tulee ottaa useamman vuoden keskiarvo, esimerkiksi vuosien 2020–2022 keskiarvo. Näin kompensaa­tiomalli vastaisi paremmin uuden rahoitusmallin kunnille tuomaa todellista työttömyyden sosiaaliturvamenojen kasvua.

Hallituksen esityksessä kunnan rahoitusvastuun kasvu työttömyysturvasta

siirtää suhdanneriskiä valtiolta kuntatalouteen. Matalasuhdanteessa työttömyys kasvaa tavalla, johon julkisilla työllisyyspalveluilla voidaan vaikuttaa vain osin. Jotta kuntien suhdanneriskiä pienennettäisiin, järjestämistä vastuullisten alueiden työttömyysturvakustannusten kasvulle pitäisi asettaa matalasuhdanteen varalle katto, jonka ylittävistä kustannuksista valtio ottaa vastuun. Suhdannekatto voitaisiin määrittellä kullekin järjestämistä vastuualueelle erikseen siten, että määrätty suhteellinen työttömyysasteen nousu (esim. 40 %) järjestämistä vastuualueella poikkileikkaushetken nähden laukaisisi mekanismin.

Pysyvä euromääräinen korvaus on ongelmallinen myös inflaation kasvuennusteiden suhteen, inflaatio pienentää vuosittain kompensaa­tion tasoa ja heikentää sen ”ostovoimaa”. Kompensaatioon tulee tehdä vuosittaiset inflaatiotarkistukset sekä tarkistaa myös työttömyysetuuksia muutettaessa.

Lain työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luvun 3 a §:ssä säädetään poikkeuksesta kunnan maksusuuteen. Poikkeuksen mukaisesti kunnalla ei olisi rahoitusvastuuta maahanmuuttajien työmarkkinatuesta vuoden ajalta ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä. Kansainvälistä suojelua saavien ja heihin rinnastettavien henkilöiden osalta poikkeus kestäisi kolme vuotta. Ottaen huomioon maahan muuttaneiden työttömyysasteen olevan pidempiaikaisesti keskiarvoista heikompi, tulisi poikkeus ulottaa koskemaan kaikkia maahan muuttaneita kolmen vuoden ajan ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä.

Hyvinvointialueille ei ole asetettu taloudellisia eikä lainsäädännöllisiä kannustimia hoitaa työttömien sosiaali- ja terveyspalveluja siten, että tämä kohderyhmä pääsisi kohti työmarkkinoita tai siirtyisi oikealle etuudelle, esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeelle. Espoon kaupunki esittää, että myös hyvinvointialueiden tulisi olla osavastuussa pitkään työttöminä olleiden kustannuksista. Näin terveyden perusteella muodostuvat työttömyyskustannukset eivät jää yksin kuntien vastuulle, joilla ei ole enää vuodesta 2023 alkaen sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämistä ja tuottamisvastuuta. Käytännössä sitkeästi pitkäaikaistyöttömien asiakkaiden palvelutarve on pääsääntöisesti hyvinvointialueilla. Jos henkilön työllistymissuunnitelmaan voidaan kirjata ainoaksi toimenpiteeksi se, että henkilö hakeutuu sosiaali- ja terveyspalveluiden piiriin, tämän kohderyhmän työttömyysetuuden rahoitusvastuu tulisi siirtää hyvinvointialueille, jotka ko. palvelun tuottavat.

Kaupungin on aina maksettava kasvavat työttömyysetuusmaksut Kelalle. Siten kasvavissa kaupungeissa rahoituksen staattisuuden ja kuitenkin kasvavan rahoitustarpeen takia vaadittava mahdollinen sopeutus toimintakuluissa joudutaan tekemään opetus- ja varhaiskasvatus- sekä TE-palveluista.

Siirrettävien TE- palvelujen rahoitus

Hallituksen esityksessä kuntien järjestämistä vastuulle siirrettävät työvoimapa­velut säädettäisiin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain mukaisiksi valtionosuustehtäviksi. Kyseessä on kunnille uusi valtionosuustehtävä, johon myönnettäisiin täysimääräinen rahoitus.

Valtionosuusrahoituksessa TE palvelujen tehtävien arvioiduista kustannuksista 30 prosenttia kohdennettaisiin työttömien määrän perusteella ja 70 prosenttia 18—64-vuotiaiden asukkaiden määrän perusteella. Kotoutumiskoulutuksen arvioidut kustannukset

kohdennettaisiin kuitenkin vieraskielisyyden perusteella.

Siirtyvien tehtävien valtionosuuden määräytymisperuste on pääosin kannatettava, mutta ei huomioi maahan muuttaneiden asiakkaiden intensiivisempää palvelutarvetta. Työvoimakoulutuksina toteutettaviin kotoutumiskoulutuksiin aiemmin käytetyn 30 milj. euroa jakaminen mekaanisesti vieraskielisyyden perusteella VOS-järjestelmässä ei ohjaa rahoitusta niiden asiakkaiden palveluihin, jotka kotoutumispalvelua eniten tarvitsevat, vaan hajauttaa resursseja alueille, joilla kotoutumispalvelujen tarve on hyvin vähäinen.

TE2024-valmisteluprosessin aikana on toistuvasti esitetty arvio, jonka mukaan TE-palveluiden kustannukset ovat 700 milj. euroa. vuoden 2024 tasossa. Hallituksen esityksessä onkin päädytty malliin, jossa miltei kaikki TE-palvelut siirtyvät kuntien tai kuntapohjaisten alueiden järjestämisvastuulle. Hallituksen esitysluonnoksen kuvaamissa vaikutuksissa kuntatalouteen (HE:n luku 4.2.2.2, sivut 140–142) kunnille siirtyvä rahoitus vuoden 2022 tasossa on kuitenkin arvioitu olevan vain 520 milj. euroa. Valtiolle jäisi näin 180 milj. euroa eli yli neljäsosa koko palveluiden rahoituksesta. Espoon kaupunki esittää, että hallituksen esitykseen tulisi lisätä tarkemmalla tasolla ja luotettavamilla perusteilla arvioitu kuvaus siitä, minkä suuruista rahoitusta valtiolle jäävät TE-palvelut edellyttävät.

Kunnille siirtyvien kustannusten nykytilan arviointi perustuu täysin erialisiin laskennallisiin oletuksiin, koska työvoimapalveluita ei nykyisin järjestetä kuntakohtaisesti. Nykytilassa palvelujen keskimääräisten kustannusten vuosittainen vaihtelu kustannuksissa on suurta. Kunnille siirtyvien palvelujen yksikkökustannukset on laskettu koko maan kustannuksista jaettuna ko. palvelun piirissä koko maassa olleiden määrällä, joten yksikkökustannus ei huomioi mitään alueellisia kustannuseroja. Lisäksi TE-toimistojen, KEHA-keskuksen ja ELY-keskusten siirtyvien toimintojen kustannusten nykytilanarvioinnissa on käytetty työajanseurantaa (KIEKU koodeja). Työajanseuranta on epäluotettava työajan kohdentumisen osalta eikä työajanseurannan kooditus vastaa siirtyvien tehtävien jakoa. Työajanseurannan Kieku-koodeja ei tulisi käyttää tehtävien kustannusten laskennassa, sillä koodien käyttö voi kohdentaa kustannukset palveluittain ja siten kunnan ja valtion suhteessa väärin. Siirtyvien palvelujen rahoituksen riittävyys on varmistettava niin, että tarvittavan uuden henkilöstön palkkaaminen ja muut TE-uudistuksen toteutuksesta aiheutuvat uudet kustannukset eivät jää vain kuntien rahoitettavaksi.

Espoon kaupunki esittää, että myös itse muutoksesta johtuvat kustannukset on kunnille korvattava täysimääräisesti. TE-palveluiden siirto valtiolta kunnille tulee aiheuttamaan paljon ylimääräisiä muutokseen liittyviä kustannuksia, liittyen mm. suunnitteluun, ICT järjestelmiin ja toteutukseen.

Ohjausjärjestelmä

Hallituksen esityksen mukaan valtioneuvosto asettaisi työ- ja elinkeinoministeriön yhteyteen työllisyyden edistämisen valtakunnallisen neuvottelukunnan. Työ- ja elinkeinoministeriö ja ELY-keskus kävisivät työvoimaviranomaisten kanssa säännöllisesti alueelliset yhteistyö- ja seurantakeskustelut. Aluehallintovirastolla olisi toimivalta valvoa kuntien ja kuntayhtymien järjestämien työvoimapalveluiden ja niihin liittyvien lainmukaisuutta. Aluehallintovirastolla olisi toimivalta suorittaa valvontaa

myös omasta aloitteestaan esimerkiksi valvontasuunnitelman pohjalta.

Espoon kaupunki esittää, että kuuden suurimman kaupungin osalta säädetään poikkeus ohjausjärjestelmään ja kuusi suurinta kaupunkia katsotaan erityistehtävälakeiksi, joilla on kansallinen elinvoimatehtävä.

Hallituksen esityksessä esitetty ohjausjärjestelmä alueellisine yhteistyö- ja seurantakeskusteluineen on suurimpien kaupunkien elinvoiman näkökulmasta liian rajoittava ja jättää huomiotta laajemman strategisen elinvoimanäkökulman. Valtion tulisi pyrkiä kuuden suurimman kaupungin kanssa laajempaan kumppanuuteen, joka kattaa TE-palveluiden lisäksi osaajien houkutteluun, osaamisen kehittämiseen, jatkuvaan oppimiseen, TKI-toimintaan ja yksityisten investointien kiihdyttämiseen liittyvät kysymykset.

Liikkeenluovutusperiaatteet

Hallituksen esityksessä ehdotetuista työ- ja elinkeinotoimistojen lakkauttamisesta ja niiden tehtävien uudelleen organisoinnista seuraisi mittavia henkilöstösiirtoja työ- ja elinkeinotoimistoista kuntien palvelukseen. Henkilöstöä siirtyisi myös ELY-keskuksista ja KEHA-keskuksesta kuntiin. Siirto kuntiin katsottaisiin liikkeenluovutukseksi eli henkilöstö siirtyisi kunnan palvelukseen niin sanottuina vanhoina työntekijöinä.

Espoon kaupunki esittää, että kunnat tulee ottaa mahdollisimman pian mukaan keskusteluihin TE-toimistojen rekrytointipolitiikasta.

Kunnat tarvitsevat TE-toimiston henkilöstön osaamista, jonka siirtyminen kitkatta kuntiin on tärkeää. Kuntien tulee olla mukana vuonna 2024 ennen järjestämisvastuun siirtoa tapahtuvissa rekrytoinneissa sen jälkeen, kun järjestämisvastuualueiden laatimat tehtäväkuvat on vahvistettu TE-palveluiden siirtoa koskevassa yhteistoimintamenettelyssä. Ennen järjestämisvastuun siirtoa tehdyt rekrytoinnit vaikuttavat tuleviin TE-palveluiden järjestämisen edellytyksiin.

Tulevien järjestämisvastuullisten tahojen on valmistauduttava muutokseen mahdollisimman ajoissa, jotta asiakkaan suuntaan ei näy vastuiden siirrosta johtuvaa katkosta palveluissa. TE-toimistot ja ELY-keskukset tulee velvoittaa jakamaan kaikki mahdollinen tieto siirtyvistä vastuista, toimintatavoista, hankintamenettelyistä, organisaatiosta, tehtäväkuvista jne. Yksityiskohdista voidaan säätää asetuksella.

Espoon kaupunki myös esittää, että lakiin työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaantulusta tulee kirjata pykälä ELY-keskusten ja TE-toimiston velvollisuudesta yhteistyöhön kuntien kanssa jo ennen järjestämisvastuun siirtoa. Tämän pykälän tulisi tulla voimaan 1.4.2023. Jo tätä ennen valtioon tulee huolehtia, että ELY-keskukset ja TE-toimistot jakavat alueensa kunnille tietoa niille siirtyvistä vastuista ja sopimuksista.

Palvelut

Julkisilla työvoima- ja yrityspalveluilla edistetään työmarkkinoiden toimivuutta turvaamalla osaavan työvoiman saatavuutta ja tarjoamalla työtä hakeville mahdollisuuksia saada työtä sekä edistetään uuden yritystoiminnan syntymistä ja kehitetään yritysten toimintaedellytyksiä ja työelämän laatua. Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaan julkisena työvoima- ja yrityspalveluna tarjotaan työnvälityspalveluita, tieto- ja neuvontapalveluita, osaamisen

kehittämispalveluita, sekä yritystoiminnan käynnistämisen- ja kehittämispalveluita. Työllistymistä edistäviä palveluita ovat omaehtoinen opiskelu, maahanmuuttajan omaehtoinen opiskelu, työvoimakoulutus, työnhakuvalmennus ja uravalmennus, työkokeilu ja koulutuskokeilu ja kuntouttava työtoiminta.

Espoon kaupunki esittää, että myös kunnan työllistymistä tukevat palvelut tulee rinnastaa työllisyyttä edistäväksi palveluksi. Tällöin asiakkaalla olisi yhtäläinen mahdollisuus saada työttömyysetuuden maksajalta kulukorvausta osallistuessaan kunnan järjestämiin palveluihin. Nykyjärjestelmässä kunnan järjestämistä palveluista asiakas voi hakea harkinnanvaraista kulukorvausta, josta tehdään päätös kunnassa. Kunnan palveluiden tulisi näkyä myös aktivointiasteessa, joka on keskeinen työllisyyttä edistävän toiminnan mittari. Asiakkaalla on yhtäläinen mahdollisuus palauttaa oikeus työttömyysetuuteen työssäolovelvoitteen asettamiseen johtaneen menettelyn jälkeen, mikäli ne rinnastetaan. Työttömyysturvalaki edellyttää työssäolovelvoitteen purkamiseen, että työnhakija on yhteensä vähintään 12 kalenteriviikkoa osallistunut muuhun työllistymistä edistävään palveluun kuin työttömyysetuudella tuettuun omaehtoiseen opiskeluun tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain 22–24 §:ssä tarkoitettuun omaehtoiseen opiskeluun.

Espoon kaupunki esittää, että KEHA-keskuksen roolia palveluiden järjestämisessä henkilöasiakkaille tulee arvioida kriittisesti. KEHA-keskuksella ei ole kokemusta palvelun järjestämisestä henkilöasiakkaille, mutta nyt viraston rooli on muuttumassa radikaalisti. Erityisen paljon huolta herättää KEHA-keskukselle esitetty tehtävä hoitaa nuorten hyvinvoinnin ja pärjäävyyden tuen valmennuksen toteuttamista. Kunnilla tulee olla siirtyvien tehtävien osalta mahdollisuus itse määrittää palveluita ja toimintatapoja. Tähän sopii huonosti, että valtiolla olisi roolia ONNI-palvelun kaltaisen toiminnon osalta.

Hallituksen esityksen mukaan työvoimapalveluiden järjestämisestä vastuussa olevan kunnan tai kuntayhtymän olisi tarjottava palveluja luonnollisille henkilöille, joiden kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta on kyseisessä kunnassa tai työllisyysalueella. Tämä lisäksi hallituksen esityksessä on kirjattu tilanteista, joissa henkilöasiakas asuu tai oleskelee pääasiallisesti kotikuntansa ulkopuolella. Jos henkilön asuminen tai oleskelu kotikuntansa ulkopuolella perustuisi työhön, opiskeluun, vapaa-ajan viettoon, lähiomaisensa tai muun läheisensä asumiseen tai muuhun näitä vastaavaan syyhyn ja olisi säännönmukaista tai pitempiaikaista, hän voisi valita käyttävänsä myös muun kuin kotikuntansa järjestämiä työvoimapalveluja.

Espoon kaupunki esittää, että mikäli asiakas hakeutuu TE-palveluiden asiakkaaksi muuhun kuin omalle työllisyysalueelleen, tälle tulee olla tarkempi peruste kuin "asuu tai oleskelee kunnassa tai työllisyysalueen kunnassa säännönmukaisesti tai pitempiaikaisesti työn, opiskelun, vapaa-ajan vieton, lähiomaisen tai muun läheisen asumisen tai muun vastaavan syyn vuoksi". Hallituksen esityksen muotoilu on niin laaja, että se mahdollistaa kenelle tahansa asiakkaalle minkä vain työllisyysalueen palveluiden käytön vailla todellista tarvetta.

2 luvun 6 §:ssä mainitaan seuraavasti: "Työvoimaviranomaisen on tarjottava työvoimapalveluja työnantajalle tämän koti- tai toimipaikasta riippumatta." Esityksessä ei kuitenkaan mainita mahdollisuudesta laskuttaa näiden palveluiden kustannuksia työnantajan kotikunnalta. 16 luvun 1 §:ssä puolestaan säädettäisiin työvoimaviranomaisten velvollisuudesta tehdä

yhteistyötä muutosturvan toteuttamiseksi. Espoon kaupunki pitää todennäköisenä, että lakimuutosten myötä se tulee palvelemaan myös yrityksiä ja joutuu koordinoimaan paljonkin muutosturvapalveluita tapauksissa, jossa yrityksellä on toimipisteitä muualla Suomessa, mutta yrityksen pääkonttori sijaitsee Espoossa.

Espoon kaupunki esittää, että työllisyysalueiden tulisi voida laskuttaa tai vaihtoehtoisesti saada valtiolta resursseja niissä tapauksissa, jossa palveluja käyttävän yrityksen toiminta on suurimmaksi osaksi alueen ulkopuolella.

Tietojärjestelmät

TE2024-uudistuksen hyödyt ovat vaarassa jäädä toteutumatta, ellei TE-digi-hanke etene samanaikaisesti. Vaikka on ymmärrettävää, että muuttuva toimintaympäristö ja lainsäädäntö vaikuttavat myös tietojärjestelmähankkeiden etenemiseen, ei kuntia, työntekijöitä ja asiakasnäkökulmaa ole toistaiseksi kuunneltu riittävästi esimerkiksi Työmarkkinatorin kehityksessä. Kunnille tulisi antaa kaikki mahdolliset edellytykset rakentaa omia ratkaisujaan paremman asiakaspalvelun, palvelukohtaannon ja vaikuttavuuden osoittamisen toteuttamiseksi.

Espoon kaupunki esittää, että valtion tulee velvoittaa Keha-keskusta avaamaan laajemmin tietomallejaan, järjestelmäkehityksen ja järjestelmien käyttöönoton aikataulua sekä resursoivan riittävästi myös rajapintojen tarjoamista kunnille asiakastietovarantoon.

Suurimmilla kunnilla on mahdollista toimia KEHA-keskusta ketterämmin ja luoda omia vaikuttavia tietojärjestelmäratkaisujaan. Tämä ei ole kuitenkaan mahdollista, mikäli KEHA-keskusta ei laissa velvoiteta tekemään laajaa yhteistyötä kuntien kanssa ja ottamaan tietojärjestelmäkehityksessä aidosti huomioon kuntien mahdollisuudet rakentaa modulaarisia ratkaisuja.

Espoon kaupunki esittää, että lakiin tulee kirjata kunnille edellytykset rakentaa omia moduuleja valtion tarjoamien järjestelmien päälle. Tämä vaatii esimerkiksi avoimen lähdekoodin ratkaisuja tietojärjestelmäkehityksessä.

Parhaillaan lausuntokierroksella olevassa hallituksen esityksessä laiksi kotoutumisen edistämiseksi on esitetty uutta kotoutumisen valtakunnallista asiakastietojärjestelmää.

Espoon kaupunki esittää, että kotoutumisen valtakunnallinen asiakastietojärjestelmä tulee rakentaa työllisyyspalveluiden tietojärjestelmän yhteyteen. Yhteinen tietojärjestelmäratkaisu tukisi lain kotoutumisen edistämisestä tavoitetta linkittää kotoutumista työllisyyspalveluiden yhteyteen. Perusteluja kehittää erikseen rinnakkaista asiakastietojärjestelmää ei ole. Työvoiman ulkopuoliset kotoutujat on mahdollista rajata eri rekisteriin samassa järjestelmässä.

Data ja asiakastietojen käyttötarkoitukset

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta 13 § antaa mahdollisuuden tulotietojen käyttöön tiedolla johtamista varten vain työ- ja elinkeinoministeriölle: "työ- ja elinkeinoministeriölle työvoimapolitiikan järjestämisestä annetussa laissa säädettyjen julkisten työvoimapolitiikan johtamista, ohjausta ja kehittämistä sekä kuntien työllisyydenhoidon ja työvoimapolitiikan järjestämisen seuranta- ja arviointia koskevien

tehtävien hoitamiseksi.”

Espoon kaupunki esittää, että mahdollisuus tulotietojen käyttöön tiedolla johtamista varten tulisi lisätä myös kunnille. Kunnille on välttämätöntä voida tarkastella palveluidensa vaikuttavuutta eri asiakassegmenteille, jotta kunta voi tarjota vaikuttavia palveluja ja vaikuttaa siten aidosti työttömyysturvakustannuksiinsa.

Asiakastietojen käyttötarkoituksen osalta esityksessä todetaan, että työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojen käyttötarkoitukset on voimassa olevassa lainsäädännössä määritelty kattavasti, eikä käyttötarkoituksiin arvioida liittyvän erityisiä muutostarpeita työvoimapalvelujen järjestämistä vastuun siirtymisen vuoksi. Järjestämistä vastuussa olevan toimijan näkökulmasta on varauduttava tarkistamaan asiakastietojen käyttötarkoituksia, jotta lain tavoitteena olevan kuntien palveluekosysteemin laaja-alainen hyödyntäminen mahdollistuu. Erityishuomiota tulee kohdistaa työnantaja koskevien tietojen laajuuteen ja käyttötarkoituksiin. Uudistuksen lähtökohtana mainitaan: ”kun työllisyyspalvelut, kunnan koulutuspalvelut sekä elinkeinopalvelut ovat saman järjestäjän vastuulla tukevat palvelut nopeamman työllistymisen tavoitetta”.

Espoon kaupunki esittää, että asiakastietojen käyttöoikeuksien on tuettava koko lainsäädännön tavoitteiden toteutumista.

3

oikeuttaa työllisyyspalvelupäällikön tekemään lausuntoon tarvittavat tekniset korjaukset.

Käsittely

Päätös

Kaupunginhallitus:
Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt 6.5.2022 lausuntoa (VN/558/2022) luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi. Lausunto pyydetään toimittamaan 27.6.2022 klo 9.00 mennessä.

Hallituksen esitys liittyy pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman toteuttamiseen. Hallitusohjelman keskeisenä tavoitteena on työllisyyden vahvistaminen ja työllisyysasteen nostaminen 75 prosenttiin. Syyskuussa 2020 pidetyn hallituksen budjettiriihen päätösten mukaan hallitus tekee hallituskauden aikana taloutta vahvistavia työllisyystoimia, joiden tavoitteena on saavuttaa 80 000 lisätyöllisen työllisyysvaikutukset.

Hallitusohjelman mukaan kuntien roolia työllisyyspalveluiden järjestäjänä vahvistetaan. Ensimmäisenä toimenpiteenä käynnistettiin 1.3.2021 työllisyyden edistämisen kuntakokeilut, joissa kokeilukunnat vastaavat osin alueensa työ- ja elinkeinopalveluiden tarjoamisesta. Kevään 2021 puoliväliriihessä hallitus päätti julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022–2024. Samalla hallitus päätti jatkaa valmistelua TE-palvelujen siirtämiseksi kunnille. Hallitus linjasi, että siirron yhteydessä luodaan rahoitusmalli, joka kannustaa kuntia kehittämään toimintaansa työllisyyttä edistäväksi siten, että uudistuksella saavutetaan 7 000–10 000 lisätyöllistä. Linjauksen mukaan valmistelussa tähdätään siihen, että kunnan vastuuta

työttömyysturvan perusosan kustannuksista laajennettaisiin sekä työttömyysturvan ja työttömän palveluun aktivoinnin välinen kytkös poistettaisiin. Valtio ja kunnat jakaisivat työvoimapalveluiden rahoitukseen liittyvää kustannusvastuuta, jolloin turvattaisiin kuntien kannusteet järjestää palveluja myös heikommassa työmarkkina-asemassa oleville.

Päätöshistoria

Liitteet

- 1 Espoon vastaukset kohdennettuihin lausuntokysymyksiin

Oheismateriaali

Tiedoksi